

Kritik mot Arbetsdomstolens ordförande för att en bandupptagning kommit att förstöras trots att ett domstolens beslut att inte lämna ut kopia av upptagningen ännu inte hade vunnit laga kraft, m.m.

Anmälan

I en omfattande anmälan – vari även yrkande om skadestånd framställdes – anförde AA och BB under åtta punkter att ordföranden i Arbetsdomstolen CC i skilda hänseenden gjort sig skyldig till tjänstefel. I sju av punkterna anförde anmälarna i fråga om en av Arbetsdomstolen den 3 februari 1993 meddelad dom att domen meddelats på falska grunder, att viss bevisning och ett ombud felaktigt avvisats, att målet förhalats i onödan, att rätten varit felaktigt sammansatt, att CC varit jävig eftersom han vid ett tidigare tillfälle – under den tid han var justitiekansler – avskrivit anmälningar som hade samband med tvisten. Under punkten sju i anmälan anfördes följande.

Stark har i beslut 930108 och 930208 på falsk grund å domstolens vägnar vägrat att lämna ut kopior av domstolens bandupptagningar av huvudförhandlingens vittnesförhör, har innan tiden för överklagande av dessa beslut utgått och innan domen vunnit laga kraft lämnat banden till avmagnetisering (930122), och har förtigit detta då han å domstolens vägnar skrivit angående bandupptagningarna i skrivelsen 930208; bandupptagningarna har alltså uppsåtligen förstörts av Stark trots att dessa innehöll sakuppgifter – vittnesförhören – som inte finns arkiverade någon annanstans, trots att de begärts utlämnade i tid och att denna fråga inte avgjorts, trots att ett av vadesvarandes vittnen veterligen stod under pågående åtal för mened och förtal och trots vadekärandens påpekanden vid flera tillfällen under huvudförhandlingen angående bandupptagningarnas betydelse och korrekta skötsel.

Utredning

Från Kammarrätten i Stockholm inhämtades kopia av ett beslut den 18 februari 1993 (mål nr 1399-1993) av vilket bl.a. framgick följande. BB begärde hos Arbetsdomstolen att få ta del av en bandupptagning. Arbetsdomstolen (ordföranden CC) beslöt den 8 januari 1993 att avslå begäran med motiveringen att bandupptagningen var en sådan minnesanteckning som enligt 2 kap. 9 § tryckfrihetsförordningen inte utgör allmän handling. BB överklagade beslutet hos Kammarrätten i Stockholm. I beslutet den 18 februari 1993 anförde kammarrätten att Arbetsdomstolen uppgivit att bandupptagningen inte fanns

kvar hos domstolen. Kammarrätten fann därför överklagandet inte föranleda något kammarrättens vidare yttrande.

Genom remiss inforrades yttrande från Arbetsdomstolen med avseende på punkt sju i anmälan.

Arbetsdomstolen (ordföranden CC) anförde i yttrandet följande:

Vid huvudförhandling i arbetsdomstolen gör protokollföraren praktiskt taget alltid en bandinspelning av allt som förekommer under förhandlingen.

Arbetsdomstolen är enligt 4 kap. 4 § lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister (arbetstvistlagen) inte skyldig att i huvudförhandlingsprotokollet anteckna berättelser som lämnas under förhör i bevisssyfte (jfr RB 6 kap. 6 §). Domstolen är däremot inte heller skyldig att göra bandinspelningar av sådana berättelser (jfr RB 6 kap. 9 §). Bandinspelningen från en huvudförhandling betraktas som ett komplement till protokollförarens skriftliga minnesanteckningar. Inspelningen används av protokollföraren som ett hjälpmedel vid upprättandet av förslag till dom eller beslut i målet.

Bandinspelningen från en huvudförhandling är att anse som sådan minnesanteckning som avses i 2 kap. 9 § TF. Så länge den inte har expedierats eller tagits om hand för arkivering är den inte att anse som allmän handling hos domstolen. Intill dess att dom eller slutligt beslut meddelats i målet förvaras bandinspelningen hos sekreteraren i överensstämmelse med vad som anges i 11 § protokollskungörelsen (1971:1066) för de allmänna domstolarna (protokollskungörelsen), vars bestämmelser för tingsrätt i fråga om aktbildning och vad som hänger samman därmed i tillämpliga delar gäller för arbetsdomstolen, se 23 § förordningen (1988:1137) med instruktion för arbetsdomstolen. I enlighet med bestämmelserna i 17 § protokollskungörelsen blir banden inte föremål för "aktbilagring". När målet avgjorts och skall arkiveras lämnas banden till domstolens kansli för avmagnetisering och återanvändning. Detta förfarande är att betrakta som en sådan utgallring av minnesanteckningar ur akten som anges i 19 § protokollskungörelsen. Bandinspelningen tas aldrig om hand för arkivering. Bestämmelsen i 12 § första meningen protokollskungörelsen kan inte anses tillämplig för arbetsdomstolen, eftersom dess domar och beslut omedelbart vinner laga kraft.

Det förekommer ibland att en part eller någon annan önskar få tillgång till hela eller en del av bandinspelningen från en huvudförhandling. Inspelningarna görs uteslutande i syfte att vid behov kunna vara ett hjälpmedel i domstolens arbete. Av detta skäl och då domstolen skulle tvingas införa arbetskrävande rutiner om önskemål om utlämnande av kopior av inspelningar skulle tillgodoses tillmötesgår domstolen inte sådana önskemål.

När det gäller domstolens besked till BB rörande bandinspelningar från huvudförhandlingen i mål B 35/91, vilken ägde rum den 15 december 1992 kan följande redogörelse lämnas. BB begärde den 22 december 1992 att utfå kopia av bandinspelningar från huvudförhandlingen. Domstolen lämnade i beslut den 8 januari 1993 denna begäran utan bifall under angivande av att bandupptagningen var att betrakta som sådan minnesanteckning som enligt 2 kap. 9 § tryckfrihetsförordningen inte utgjorde allmän handling.

BB anförde besvär över beslutet i skrift som inkom till domstolen den 1 februari 1993. Efter det att arbetsdomstolen den 8 februari funnit att skäl ej förelåg att ompröva beslutet, överlämnades besvärsskriften till kammarrätten i Stockholm för prövning. Dom i målet hade meddelats den 3 februari 1993.

Kammarrätten, som efter kontakt med arbetsdomstolen fått beskedet att banden lämnats till avmagnetisering, fann i beslut den 18 februari 1993, att BB överklagande inte föranledde något kammarrättens vidare yttrande.

Genom en ny remiss inhämtades ett förnyat yttrande med avseende på de närmare omständigheterna kring avmagnetiseringen av de aktuella banden. Arbetsdomstolen (CC) lämnade i yttrandet följande redogörelse.

När domsförslaget var färdigt i början av januari 1993, lämnade DD över förslaget jämte akten och bandinspelningarna till mig. Jag förvarade materialet på mitt arbetsrum under den tid jag arbetade med domsförslaget. Min klara minnesbild är att jag därvid inte utnyttjade bandinspelningarna. I mitten av januari 1993 lämnade jag det av mig överarbetade domsförslaget till vederbörande byråassistent för att renskrivas och sändas ut för granskning till de två övriga ledamöter som deltog i avgörandet. Även akten medföljde till byråassistenten. Bandinspelningarna blev kvar i mitt arbetsrum. Några dagar senare lämnade jag ut dessa band, som inte längre var behövlige, jämte ett antal ytterligare band vilka blivit liggande på mitt rum till förste expeditionsvaktens tjänsterum för återanvändning. Det finns en stående föreskrift att banden skall avmagnetiseras innan de används på nytt. Det har inte kunnat utrönas vare sig när avmagnetiseringen skedde i detta fall och under vilka närmare omständigheter detta skedde. Den nu beskrivna hanteringen av bandinspelningarna överensstämmer med den ordning som normalt tillämpas av mig.

För kännedom bifogade CC vidare en kopia av en dom den 7 juli 1993 av Kammarrätten i Stockholm. Domen är meddelad i ett mål (5561-1993) angående ett överklagande av ett Arbetsdomstolens beslut att inte lämna ut vissa i ett annat mål hos Arbetsdomstolen gjorda bandupptagningar av samma art som de, vilka är aktuella i detta ärende. Kammarrätten har lämnat överklagandet utan bifall och som skäl härför anfört följande.

Sedan dom i målet numera meddelats skulle bandupptagningen enligt 2 kap 7 § tryckfrihetsförordningen vara att anse som allmän handling, såvida inte undantagsbestämmelsen i 2 kap 9 § samma förordning är tillämplig.

Kammarrätten finner att bandupptagningen väl innehåller sakuppgifter men att denna inte i sig tillfört ärendet sådana uppgifter. Vidare har Arbetsdomstolen upplyst att bandupptagningen inte avses bli tillvaratagen för arkivering. Av 2 kap 9 § följer då, såsom Arbetsdomstolen anfört, att bandupptagningen inte är att anse som allmän handling.

AA och BB kommenterade remissvaren.

Bedömning

JO Wahlström anförde i beslut den 7 december 1993 följande.

JO kan inte pröva frågor om skadestånd. Vidare är domstolarnas självständighet i den dömande verksamheten fastslagen i grundlag. JO är därför mycket återhållsam då det gäller uttalanden angående bedömningar i domstolarnas domar och beslut. Jag finner i detta fall inte skäl att göra avsteg från denna princip. Med hänsyn härtill och i övrigt har jag funnit anledning att till utredning ta upp och göra något uttalande endast vad gäller den under punkten sju i anmälan berörda frågan om avmagnetisering av de bandupptagningar som gjorts vid huvudförhandling i målet i fråga.

Enligt 6 kap. 6 § rättegångsbalken (RB) skall i protokoll berättelser som lämnas under förhör i bevissyfte antecknas i den omfattning berättelserna kan antas vara av betydelse i målet. Sådana berättelser får emellertid enligt 6 kap. 9 §

första stycket RB i stället tas upp genom stenografi eller på fonetisk väg. I protokollskungörelsen (1971:1066) för de allmänna domstolarna finns vissa ytterligare bestämmelser om protokoll och om aktbildning. Protokoll över förhandling skall enligt 9 § om möjligt sättas upp efter hand som förhandlingen fortgår. Kan detta ej ske, föres minnesanteckningar. Enligt 11 § intages minnesanteckningar och stenogram i akten, och enligt 12 § skall en bandupptagning bevaras till dess två månader förflutit från det rätten avgjort målet eller ärendet. Om talan fullföljs, skall dock bandupptagningen bevaras till dess målet eller ärendet avgjorts genom dom eller beslut som vunnit laga kraft. I 17 § stadgas att handlingar som tas in i akt och som ej far utgallras enligt 19 § skall numreras i löpande följd efter hand som de kommer in eller upprättas och på varje handling skall anges domstolen och målets eller ärendets beteckning. När ett mål eller ärende har avgjorts och avgörandet har vunnit laga kraft får enligt 19 § ur akten urgallras minnesanteckning, stenogram och dupletter av handlingar samt missiv och delgivningsbevis som inte innehåller någon uppgift av betydelse.

För Arbetsdomstolen gäller emellertid i viss omfattning andra regler än de som, enligt vad som ovan redovisats, föreskrivits för de allmänna domstolarna. I 4 kap. 4 § lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister stadgas sålunda, att i protokoll över huvudförhandling inte behöver antecknas berättelser som lämnas under förhör i bevissyfte. Några regler motsvarande vad som enligt 6 kap 6 och 9 §§ RB stadgats för de allmänna domstolarna finns följaktligen inte heller för Arbetsdomstolen. Enligt 23 § förordningen (1988:1137) med instruktion för Arbetsdomstolen gäller i fråga om aktbildning och vad som hänger samman därmed i tillämpliga delar vad som är föreskrivet för tingsrätt.

Arbetsdomstolen är således inte enligt lag eller annan författning skyldig att i protokoll från sina förhandlingar göra anteckningar eller bandupptagningar av berättelser som lämnas under förhör i bevissyfte. Som framgår av remissvaret gör protokollföraren emellertid praktiskt taget alltid en bandupptagning av allt som förekommer under en förhandling, således även av sådana förhör. Fråga uppstår då hur domstolen såvitt avser bevarande och gallring bör förfara med dessa bandupptagningar. Jag gör i denna fråga följande bedömning.

Som ovan framgått skall enligt 23 § instruktionen för Arbetsdomstolen protokollskungörelsen i tillämpliga delar gälla hos domstolen i fråga om aktbildning och vad som sammanhänger därmed. I protokollskungörelsen regleras bl.a. hur det skall förfaras med bandupptagningar som görs med stöd av 6 kap. 6 och 9 §§ RB. Eftersom Arbetsdomstolen emellertid inte ålagts att i protokollet anteckna berättelser som lämnas i bevissyfte, kan enligt min mening domstolens bandupptagningar inte anses utgöra sådana fonetiska upptagningar som avses i 6 kap. 9 § RB. Inte heller kan det anses vara fråga om sådana minnesanteckningar som avses i 9 § protokollskungörelsen. Arbetsdomstolen kan därför inte genom bestämmelsen i 23 § instruktionen anses ha ålagts att i fråga om sina bandupptagningar följa vad som i protokollskungörelsen stadgas

angående bevarande och gallring av sådana bandupptagningar och minnesanteckningar som regleras genom bestämmelserna i kungörelsen. Hur Arbetsdomstolen skall förfara med sina bandupptagningar finns inte heller reglerat i annan författning.

Min slutsats blir således att frågan om bevarande och gallring av sådana bandupptagningar från huvudförhandling i Arbetsdomstolen, som här är i fråga, är oreglerad, och att domstolen därför själv kan bestämma hur den skall förfara med dem. Av utredningen i detta ärende framgår att bandupptagningarna, när ett mål avgjorts och skall arkiveras, lämnas till domstolens kansli för avmagnetisering och återanvändning. Som framgår av remissvaret har CC redan innan målet avgjorts lämnat de bandupptagningar som avses med anmälan hit för avmagnetisering och återanvändning och således inte följt domstolens egen rutin. Eftersom han därigenom emellertid inte brutit mot någon författning, saknar jag anledning att göra något uttalande med anledning av vad som förekommit.

Emellertid måste vid en bedömning av CC:s åtgärder med de ifrågavarande bandupptagningarna även följande omständigheter, vilka inte närmare berörts i remissvaren, beaktas.

BB hade begärt att få kopior av banden. CC hade i beslut den 8 januari 1993 avslagit framställningen med motiveringen att bandupptagningarna inte var allmän handling.

En myndighets beslut att inte lämna ut en handling eller kopia av en handling till en enskild som begärt att få del av handlingen får överklagas, oavsett om beslutet grundas på att handlingen inte är allmän hos myndigheten eller att den väl är allmän, men på grund av någon bestämmelse i sekretesslagen (1980:100) inte kan lämnas ut. Överklagandet skall ha kommit in till beslutsmyndigheten inom tre veckor från den dag, då klaganden fick del av beslutet. Oberoende av vilka bestämmelser om bevarande eller gallring som i övrigt kan vara tillämpliga på handlingen i fråga, framstår det enligt min mening som självklart att handlingen inte får förstöras, innan tiden för överklagande har löpt ut. Om beslutet överklagas framstår det som lika självklart att handlingen måste bevaras till dess överklagandet blivit slutligt prövat. I annat fall kommer klaganden att berövas sin rätt att få avslagsbeslutet sakprövat i högre instans.

När CC några dagar efter mitten av januari 1993 överlämnade bandupptagningarna till förste expeditionsvakten hos domstolen för avmagnetisering och återanvändning, hade tiden för överklagande av beslutet i utlämnandeärendet ännu inte löpt ut. Det har inte kunnat fastställas vid vilken tidpunkt eller under vilka omständigheter banden därefter avmagnetiserades. CC måste emellertid enligt min mening ha insett att banden, när de väl lämnats till förste expeditionsvakten, skulle kunna komma att avmagnetiseras innan beslutet i utlämnandeärendet vunnit laga kraft. Det torde därför inte kunna föreligga någon tvekan om att CC får anses vara ansvarig för att

bandupptagningarna kom att avmagnetiseras dessförinnan. Med hänsyn till att överlämnandet av bandupptagningarna fick som konsekvens att kammarrätten inte kunde sakpröva Arbetsdomstolens beslut i utlämnande frågan, finner jag CC:s handlande förtjäna allvarlig kritik, särskilt mot bakgrund av att beslutet i utlämnande ärendet hade meddelats av honom själv och han därför bort varit medveten om att klagotiden alltjämt löpte.

Jag vill slutligen anföra följande. Det förhållandet, att Kammarrätten i Stockholm i domen den 7 juli 1993 gett uttryck för uppfattningen, att bandupptagningar av det slag som det här gäller inte är att anse som allmänna handlingar hos Arbetsdomstolen, saknar enligt min mening i och för sig betydelse i sammanhanget. Jag kan emellertid inte utesluta att CC:s bedömning att bandupptagningarna inte utgjorde allmän handling kan ha spelat in, när CC lämnade ifrån sig banden utan att – såvitt utredningen visar – dessförinnan närmare reflektera över om de borde sparas med hänsyn till att avslagsbeslutet i utlämnande ärendet då ännu inte hade vunnit laga kraft. Eftersom bandupptagningarna inte bedömdes vara allmän handling kunde BB enligt CC:s uppfattning ju inte vinna bifall till sin framställning att få kopior av dem. Även om min kritik mot CC i och för sig inte mildras med hänsyn till vad jag nu anfört, har jag emellertid mot denna bakgrund, och med beaktande av den praxis som domstolarna utvecklat vid tillämpningen av 20 kap. 1 § brottsbalken, bedömt, att det inte funnits anledning att inleda förundersökning i syfte att utreda om CC genom sitt handlande – som AA och BB hävdade – gjort sig skyldig till tjänstefel. Jag avslutar ärendet här med dessa besked och den allvarliga kritik som ligger i det tidigare sagda.